ara llegim

Richard Flanagan

Escriptor

"EL METGE EM VA DIR QUE EM QUEDAVA UN ANY ABANS DE PERDRE EL CAP"

LA PREGUNTA 7
Richard Flanagan
Periscopi / Asteroide
Traducció de Míriam Cano
296 pàg. / 20,90 €

Jordi Nopca

Les ràfegues de vent intens fan tremolar els arbres que es veuen a través de la finestra del despatx on treballa Richard Flanagan. L'escriptor australià atén l'ARA des de Hobart, capital de l'illa de Tasmània, on va néixer el 1961, hi va créixer i encara hi viu. Tasmània és el teló de fons del seu últim llibre, *La pregunta 7* (Periscopi / Asteroide; traducció catalana de Míriam Cano), una hàbil barreja de memòries, assaig històric i literari i llibre de viatges. A partir d'una visita de l'autor al camp japonès de treballs forçats on el seu pare va estar empresonat durant la Segona Guerra Mundial, Flanagan no només en reconstrueix la vida, sinó que rememora els orígens literaris de la bomba atòmica –el primer que la va imaginar va ser el visionari H.G. Wells– i denuncia el passat colonial que va acabar amb els aborígens tasmanians mentre començava a devastar la natura illenca fins arribar a un present en què potser ja no hi ha marxa enrere.

***La pregunta 7* m'ha semblat un llibre de mons desapareguts: el de la seva infantesa, el dels seus pares, el de certa fauna i vegetació de Tasmània...**
El món en què vaig créixer ja ha passat a la història. El familiar i el de fora de casa. L'illa de Tasmània tenia una ecologia única al món. Hi havia espècies d'animals i de plantes que s'havien extingit arreu del planeta i aquí encara sobrevivien. Sempre m'ha semblat que a Tasmània teníem una riquesa enorme, en aquest sentit.

Aquesta riquesa ha anat minvant?
Aquelles espècies tan resistents també s'han anat extingint. És un procés motivat per diverses raons, però la més important de totes és el que vaig batejar com la revolució del silenci, que s'ha donat sobretot durant aquests últims 30 anys. Hem permès, sense aixecar la veu, que el planeta patís canvis profunds i violents. Vaig pensar que escriuria un llibre com *La pregunta 7* per posar aquest tema sobre la taula. Els revolucionaris que s'han carregat el nostre món no són tan carismàtics com Mao, Lenin o Khomeini: són els amos sense cara de les grans corporacions, els economistes, els polítics, alguns periodistes... La llista és llarga, i cap de tots aquests personatges és memorable, però ens han portat la destrucció de la Terra tal com era fa quatre, cinc o sis dècades.

Parla com si hagués escrit un assaig de denúncia, però el to de *La pregunta 7* m'ha semblat més aviat elegíac. Hi està d'acord?
Escric sobre un món perdut i sobre la mentalitat d'algunes de les persones que hi van viure. L'illa on vaig créixer va tenir un passat tràgic. Els meus pares, que eren gent normal i corrent, van haver de respondre a l'horror de la història, i ho van fer aferrant-se a l'amor, que va donar sentit a les seves vides. Van lluitar per imposar l'amor al desastre que els envoltava, fins que es va convertir en la seva realitat. Com més penso en els meus pares, que van morir gairebé centenaris, més em sembla que ells són una manera de no perdre l'esperança en el nostre món. Les notícies ens diuen que hi ha moltes desgràcies, però si mires la realitat a petita escala veus que hi ha molta bondat i afecte. Hi ha motius per conservar l'esperança, una esperança imperfecta, d'acord... però una esperança que té raó de ser.

Què va fer que necessités condensar tots aquests aprenentatges vitals en un llibre? Va escriure *La pregunta 7* entre el 2022 i el 2023, quan tenia 61 anys.

Hi havia anat pensant durant anys, però el catalitzador de *La pregunta 7* va ser que em van diagnosticar demència precoç. El metge em va dir que em quedava un any abans de perdre el cap. Em vaig posar a escriure el llibre frenèticament, a contrarellotge.

Havia de ser una mena de testament literari, llavors?
Estava convençut que era l'últim que escriuria. Vaig redactar la primera versió de *La pregunta 7* en només onze mesos. Llavors l'hi vaig enviar a l'editora amb qui he treballat durant els últims 30 anys. Necessitava que em llegís com abans millor, perquè no tenia clar que el

PENGUIN RANDOM HOUSE AUSTRALIA / PERISCOPI

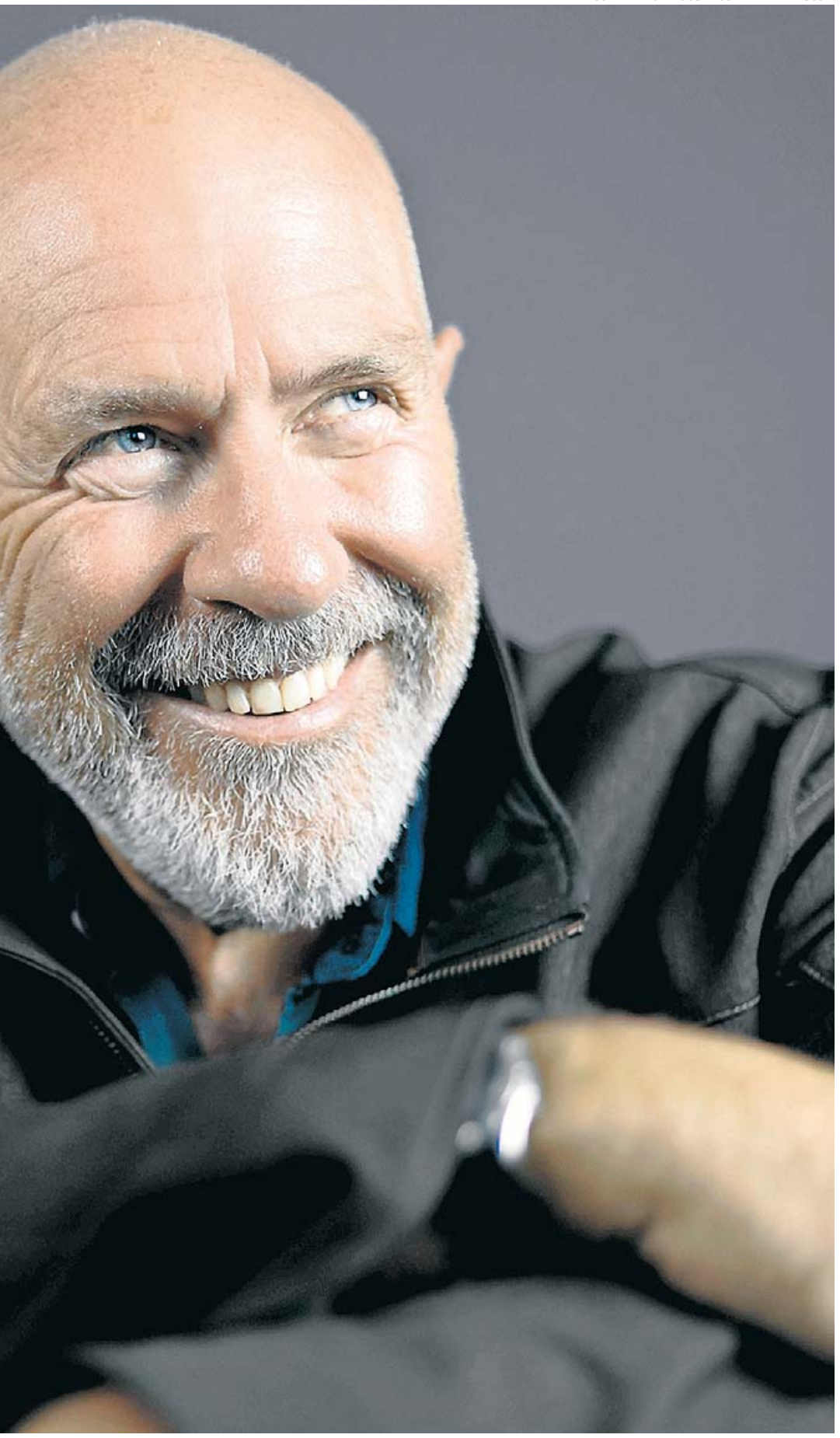

meu cervell no s'estigués desintegrant. Vaig escriure el llibre en un estat mental molt estrany. El primer que vaig preguntar a la meva editora quan el va haver acabat va ser: mostra algun indici del meu deteriorament cognitiu? Ella es va posar a riure.

Imagino que no li devia fer gaire gràcia.
El llibre li havia agradat molt però jo pensava que em quedaven quatre dies abans de començar a repapiejar. Al cap d'unes setmanes tenia visita amb la meva neuròloga. Em va dir que hi havia hagut un error en la ressonància magnètica que se m'havia fet l'any anterior. Resulta que no tenia demència.

Com va reaccionar?
Gent propera em va dir que m'hauria d'haver emprenyat molt, però jo en realitat em sentia agraït, perquè havia deixat de viure en un compte enrere perpetu. El meu cervell seguia igual que sempre... igual de malament, suposo! [riu] A sobre, de tot aquest trànsol en vaig treure *La pregunta 7*.

El primer capítol del llibre se'ns emporta fins al 2012. Quan els seus pares encara eren vius, va viatjar fins a l'antic camp de treballs forçats d'Ohama, al Japó. No quedava cap rastre físic d'aquell camp, i la majoria de gent no en recordava res. Tampoc el seu pare n'hi havia parlat gaire, oi?
En parlava d'una manera que no era la que jo hauria volgut. Al cap dels anys m'he adonat que, per a ell, la memòria era més un acte de creació que un testament. El que recordava no era mentida, sinó la seva veritat particular, i a mesura que va anar passant el temps va oblidar la violència que havia patit, primer col·laborant en la construcció del *ferrocarril de la mort*, més tard al camp. Preferia recordar la solidaritat que els presoners es mostraven els uns als altres.

Vostè volia trobar alguns dels vigilants dels camps, que havien exercit la violència contra els presoners, i parlar-hi. Per què?
La meva intenció era parlar-hi per veure on neix el mal i com és que crims així s'han pogut cometre.

A *La pregunta 7* reconstrueix la seva trobada amb un dels vigilants més salvatges, Lee Hak-Rae.
Al final de la guerra el van empresonar i el van condemnar a mort, però li van commutar la pena per cadena perpètua, i al cap de poc, quan es va declarar l'amnistia general, va ser alliberat.

El descriu com un home "vell, digne, amable i generós".
Fos el que fos el que hi havia dins l'habitació on ell i jo érem no tenia l'aparença del mal. El que vaig sentir amb ell va ser una profunda tristesa com a ésser humà. Si mires prou estona el teu enemic t'hi acabes veient a tu. En crims com els d'una guerra és impossible que s'acabi fent justícia. A l'únic que pots aspirar és que no es repeteixin. Per això cal estar ben alerta a aquells missatges que denigren alguns col·lectius amb l'argument que no mereixen tenir tants drets com la resta de la ciutadania. L'horror d'Auschwitz, del que està passant a Gaza, del *ferrocarril de la mort* i del camp de treballs forçats on va estar tancat el meu pare no va començar amb el primer tret ni amb el primer cop de puny, sinó amb les persones que promulgaven idees nocives. N'hi ha a cada societat, i se les ha d'identificar i avergonyir, perquè són aquestes persones les que acaben fent possible l'expansió del mal.

Quan va tornar del Japó, no va explicar al seu pare la veritat de la trobada amb Lee Hak-Rae.
No li vaig voler dir que m'havia donat l'equivalent a 20 dòlars per fer-se perdonar. Sé que això l'hauria ferit profundament.

Tampoc li va dir el que li va demanar, oi?
No. Vaig demanar al torturador del meu pare que em clavés tres bufetades. Ell negava que mai hagués actuat amb violència contra els presoners. Jo volia comprovar que mentia. Vaig insistir molt perquè acceptés la proposta: els japonesos tenien una tècnica de clavar ràfegues de bufetades molt ràpides anomenada *binta*. Quan va acceptar pegar-me, la manera de preparar-se estirant el braç, tancant la mà i girant el tors per agredir-me amb el màxim de força mostrava la pràctica que hi tenia. Encara que passés dels 90 anys, Lee Hak-Rae conservava intacte el record de com bufetejar algú.

Al llibre explica què va sentir quan li va pegar. I què va passar després.
Vaig sentir una cosa similar a la que devien ser els presoners, perquè després de rebre un cop havien d'acceptar el següent sense tornar-s'hi. Quan em va haver clavat la tercera bufetada, vaig notar com l'habitació començava a tremolar. Primer vaig pensar que era cosa meva, però llavors em vaig fixar que a l'habitació on érem, l'oficina de la companyia de taxis que l'home i el seu fill tenien a Tòquio, els armaris trontollaven i algun fins i tot es bolcava. Lee Hak-Rae em mirava en estat de pànic, perquè creia que el que estava passant tenia a veure amb el que m'acabava de fer. Però no: era un terratrèmol de magnitud 7,2 a l'escala de Richter.

PER ON PODEM CONTINUAR LLEGINT RICHARD FLANAGAN?

Tot i que feia gairebé una dècada que els lectors catalans no podien llegir Richard Flanagan, l'escriptor australià va tenir una presència destacada a les llibreries entre el 2015 i el 2017, en què Raig Verd va apostar per la seva obra i va publicar tres dels seus títols indispensables, traduïts per Josefina Caball. Van començar amb *Mort d'un guia de riu*, apareguda en anglès el 1994, en què Flanagan ficcionalitza una experiència que el va marcar i que també recorda a *La pregunta 7*: l'accident que va tenir al riu Franklin als 21 anys, mentre guiava un grup d'aficionats als esports d'aventura, i que va estar a punt d'acabar amb la seva vida.

Van continuar amb la novel·la que el va consolidar internacionalment –en part gràcies a rebre el Booker–, *L'estret camí cap al nord profund*, publicada en anglès el 2013. En aquest cas l'escriptor s'inspira en l'experiència del seu propi pare com a treballador del *ferrocarril de la mort* i, més tard, en un camp de presoners japonès, per fer viatjar els lectors fins a la Segona Guerra Mundial. El personatge principal prova de sobreviure privat de llibertat i envoltat de mort, malalties i tortures mentre conserva el record de l'aventura amorosa que va tenir amb la dona del seu oncle. Raig Verd encara va publicar una tercera novel·la de Flanagan, *Desig*, que també està connectada amb *La pregunta 7*. Apareguda en anglès el 2008, alterna el relat de dues històries paral·leles: la de l'èxit del novel·lista Charles Dickens a Anglaterra i la de Mathinna, una aborigen orfe adoptada per John Franklin, governador de la Terra de Van Diemen, nom que va adoptar Tasmània durant el segle XIX.